

The background of the cover is a detailed illustration of a large fish, possibly a salmon or trout, with its mouth wide open. It is holding a red and yellow lure. The fish is positioned diagonally across the frame. The background behind the fish is a dense field of green grass. In the top right corner, there is a white circular badge containing the text 'Brev nr' and the number '3'.

Brev nr

3

SVÄNGSTA-skolan

En brevkurs tillägnad Er som säljer fiskedon

Det handlar om

Spinnspön

Haspelspön

Flugspön

Kastteknik

Beten

Linor

Klarade du

12 rätt på frågorna i brev 2?

Här är de rätta svaren:

1	x	2
1		
	x	
1		
		2
1		
1		
	x	
		2
1		
		2
		2
1		

Svängsta-skolan är utgiven av AB Urfabriken, Svängsta, i samarbete med Cykel- och Sporhandlarnas Riksförbund och Sveriges Järnhandlareförbund.

All korrespondens adresseras till Svängsta-skolan, Box 52, Vällingby 1.

Käre kursdeltagare

Vi fortsätter i detta brev med redskapen, närmare bestämt spön för olika rullar samt beten och linor. Men på tal om redskap, vill vi först låta Olle Birkesten, känd kustspinnfiskare, berätta om ett skräckexempel på "specialredskap".

"Det var en gubbe, som jag ofta såg på en fiskeplats vid skånekusten, där jag tidigare fiskade flitigt. En grovhuggen karl, typ murarbas, som stod stadigt med bägge stövlarna på backen med en spårvidd av ungefär en meter.

Hans spö var av allra grövsta sort, och för att få det i det närmaste oböjligt hade han kapat toppen ett par tum. Till detta spö hade han en i och för sig förnämlig rulle. Men den hade slirbroms, och det gillade inte fiskaren. Den hade han låst genom att nita fast stjärnhjulet vid veven. Linan var 0,60 och betena han använde var halvhektos pirkar.

Med detta redskap drog fiskaren lekande lätt loss vilka bottenapp som helst genom att råta ut krokarna. En löst krokad fisk slets ögonblickligen loss, medan en fast krokad fisk fick följa med antingen den ville eller inte, såvida krokarna höll.

Vad som dock inte höll i längden var dreven i rullen. Men sådana hade alltid bjässen i reserv. "Någonstans måste det ju ge sig," var hans stående replik, när det började krasa i kuggarna".

Kursledningen.

I brev 2 diskuterade vi olika rulltyper och deras konstruktion. Vi går nu vidare till de övriga redskapen, som erfordras för att utrustningen skall vara komplett. För att göra det hela så lättfattligt som möjligt vill vi emellertid tillräda att du repeterar vad som sagts i brev 2.

Spinn- och haspelspön

Glasfiberspöt i rymd- åldern

Glasfiberspöt kan med fog betecknas som århundradets största sensation inom sportfisket. Det är endast 10 år sedan amerikanerna överraskade sportfiskevärlden med att tillverka spinn- och haspelspön av glasfiber. Men i dag har vi redan blivit så bortskämda med dess existens, att vi frestas glömma hur materialet kommer till.

Utvecklingen har gått oerhört snabbt, och det är i detta sammanhang särskilt intressant att konstatera hur även rymdforskarna satt sin tillit till glasfiber materialet. I dag används samma grundmaterial till hypersnabba flygplan, robotar och rymdrameter, som till spön. Den koncern som tillverkar glasfiber, och som har 100-tals forskare till sitt förfogande, levererar råmaterialet till ABU- och Record-spöna. All den forskning som bedrivs kommer alltså även sportfiskarna till godo.

Rörbyggda glasfiber- spön

tillverkas av en ytterst tunn och fin väv, i vilken ca 90 procent av fibrerna löper i längdriktningen. Denna väv impregneras med fenolharts, varefter den lindas ett flertal varv runt en koniskt formad kärna. Ju tunnare väven är desto flera varv kan den lindas och ger därigenom spömmet bättre aktion och större hållfasthet än om väven var av grövre slag.

Efter härdning under värme och högt tryck avlägsnas kärnan och spömmet är färdigt.

rörbyggt

= lätt och starkt

massivt

= starkt och oömt

Massiva glasfiberspön

är byggda efter en helt annan metod. I dessa spön ingår ca $\frac{1}{2}$ miljon spindelvävstunna glasfibertrådar, vilka sammanbinds av polyesterharts. Trådarna går uteslutande i spöts längdriktning och tillsammans med hartsen ger dessa klingan sin särklassiga styrka. Glashalten i ett bra spö skall vara ca 60 procent. I förening med polyesterhartsen och rätt härdningsteknik erhålls då ett spöämne, som i styrka och hållfasthet saknar motstycke.

Rörbyggt eller massivt

Glasfibern intar alltså en absolut ledposition som material till alla slag av spön, och frågan är närmast om man skall välja ett massivt eller rörbyggt.

Det rörbyggda spöämnet är dyrare i tillverkning än det massiva,

men är i gengäld lättare och smidigare, samt besitter en snabbare och bättre aktion. Om ekonomin inte hindrar, bör man därför utan tvekan välja ett rörbyggt spö. Ett massivt spö är något "trögare" i aktionen, men i gengäld något starkare och oömmare. Det kan rekommenderas till ungdomar och nybörjare, som tänker starta sin sportfiskebana med en billigare utrustning.

Ett modernt spö skall ha vad som kallas toppaktion, dvs. att det är relativt vekt i toppen och styvt i botten. Med ett sådant spö kastar man såväl lätta som tunga beten. Med lättare beten arbetar endast toppen medan däremot en större del av spöt får arbeta när man använder tunga beten.

Det är spöt som skall utföra kastet och inte handen. Tyngdpunkten på spöt skall ligga lågt, då man annars vid kast känner hur spöts rekyrlörelse "slår" i handen — det vibrerar.

Aktionstabell för spön

Bete	Aktion	Fisk
4—12 g	vekt	öring, röding, harr, abborre
12—25 g	medium	gädda, havsöring, lax, gös, makrill
25—40 g	styvt	torsk, lax, gädda

Fiskar man med lätta beten erfordras givetvis en vek aktion men man måste ta med i beräkningen, att spöt skall lämpa sig för det fiske, som man mest avser att jilka. För tung och hårdkäftad gädda är det t. ex. inte lämpligt att välja ett vekt spö. Spöt måste nämligen kunna ge ett ordentligt mothugg så att man säkert krokar fisken. Sedan är det givet, att kastsättet och tekniken är högst individuell, vilket också kan inverka på valet av aktion. Längden på spinnspön är vanligen 5—5½ fot, men även spön på 6 och upp till 7½ fot används.

Spinn- och haspelspön bör, ifråga om aktionen, vara byggda efter samma principer. Den normala spöängden för haspelspön är 6½ fot. Längden kan dock variera från 5½ fot ända upp till 7 fot och till och med längre när det gäller kustfiske. Härvid används längder upp till 9 å 10 fot.

Aktionen är i allmänhet vekare hos ett haspelspö än hos ett spinnspö. Detta beror på att lättare beten används. Ett vekt spö kastar ett lätt bete längre än vad ett styvare gör.

Flugspön

Bländ äldre flugfiskare har det länge rätt stor skepsis mot glasfibers användbarhet till flugspön.

De första spöna, som kom i marknaden, var kanske inte heller så fulländade, då uppbyggnaden av ett sådant spö är mycket invecklad. Numera är emellertid dessa produktionssvårigheter helt överunnna och idag tillverkar man flugspön exakt som sportfiskaren vill ha dem. Världens främsta tävlingskastare har, som en följd av detta, övergått till att använda glasspön, och vid de dröjligen återkommande VM-tävlingarna har man nått fantastiska kastlängder.

Glasfiber är ett enastående material, såväl när det gäller styrka som snabbhet. Om man därtill lägger dess hållbarhet, okänslighet för fukt, kyl, värme och torka, har man ett material, som till alla delar motsvarar experternas högsta krav.

Spöts bäge och aktion

Väsentligt för ett flugspö av glasfiber är dess längd, tyngd och aktion. När man skall välja ut ett spö, bör man först undersöka om det ger en jämn bäge. Därför är det viktigt att provbelasta spöt och se efter om det finns ställen där det böjer sig onormalt mer än på andra ställen. Den bäge, som ett belastat spö skall beskriva, bör vara jämn från handling till topp. Givetvis kan denna bäge beskriva olika kurvor för olika spön, det beror på vilken aktion man

önskar. Spöna tillverkas i vek, medium eller styv aktion, men utvecklingen visar, att man numera överlag börjat övergå till styvare spön. Det mycket veka spöt och de lätta linornas tid är förbi.

Styvt eller vekt spö ?

Bör man vid val av spö ta hänsyn till om torr- eller våtflugfiske skall bedrivas?

Det hävdas ganska allmänt av såväl inhemska som utländska ex-

perter att det för torrflugefiske skall vara en styvare och kraftigare toppaktion än för våtflugefiske. Vi anser att det är fördelaktigt att även vid våtflugefiske använda ett relativt styvt spö. Den styva klingan har de fördelarna att den kastar längre och att den "styr" linan bättre, men i gengäld får man vid fiske på de kortare hållen större svårighet att lägga flugan på vattnet och dessutom ett allt för hårt tillslag vid krokningen. Vidare kan sägas att spöt med mediumaktion är betydligt överlägset i precision och att det skjuter linan effektivare på de avstånd, som det är fråga om i praktiskt fiske.

Spöringar och toppgölar.

Kastteknik

För allt slags sportfiske spelar kasttekniken en avgörande roll. Därför är det viktigt att du som säljer sportfiskedon är väl insatt även i själva redskapen och kan demonstrera eller förklara olika detaljer för dina kunder.

Rekommendera dem även att öva upp sin kastskicklighet på en gräsytta e. d. Det kan vara en både nyttig och trevlig avkoppling.

Vi delar upp kasttekniken i tre huvudgrupper, nämligen spinn, haspel och fluga.

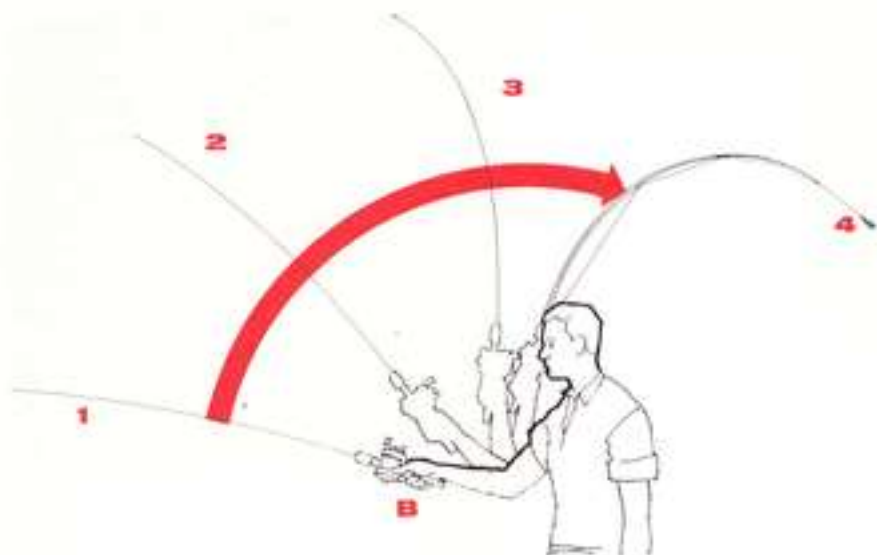
Spinn

Att lära sig kasta med spinn till husbehov är inte någon svår sak, men att bli en *skicklig* spinnfiskare fordrar mycken träning.

Håll säkert med lätt fattning och med revan uppåt. Tummen vilar lätt på spolgaveln och spolen. Bilden 1, v.

Fattningen t. h. är fel. Med spöt på detta sätt uppstår en onaturlig böjning i handleden och det blir omöjligt att få säkra kast.

Overheadkastet

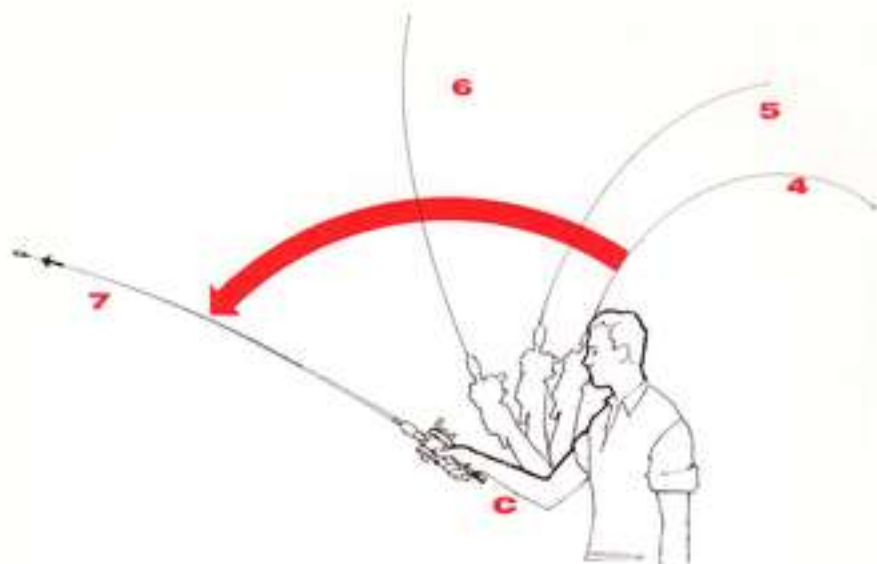
Sätt rullen på spöt och dra ut linan genom spöoglorna samt fäst en kastvikt (lämpligast 18 g) i linan. Dra fram lampen ett par decimeter. Justera in rullen enligt tidigare instruktion (brev 2). Fixera spolen med kasthandens tumme (Bild A). Observera att veven skall peka uppåt. Då kan du nämligen lätt och ledigt röra handleden. Lyft spöt så att spöspetsen pekar mot målet, läge 1 bild B. Håll kasthanden ungefär i höjd med mellangärdet eller bröstet.

För nu spöspetsen uppåt-bakåt i en accelererande rörelse till läge 4 bild B. Just som spötoppen stoppas upp fortsätter kastvikten bakåt och "bygger upp" spöts styrka — spöspetsen höjer sig bakåt. Utnyttja därvid rekylrörelsen och börja framkastet bild C — i en accelererande rörelse — tills spöspetsen är i ungefär

läge 7 och släpp tummens tryck. Om tummen helt skall släppa spolen beror delvis på hur centrifugal- och den mekaniska bromsen är inställd. Man kan dock säga att säkerheten i kastet blir större om tummen hålls så nära spolen att du känner luftdraget av rotationen. Då har du hela tiden kontroll på kastet.

Släpper man tunggreppet för tidigt går kastet rakt upp i luften och släpper man för sent hamnar kastvikten mitt framför fötterna. Det förstnämnda gör mindre, då kastvikten kan fortsätta att dra ut linan allt eftersom spolen roterar. Där emot är det sämre att släppa för

sent när kastvikten då helt plötsligt stoppas upp just när spolen har startat och nått sitt toppvarv. Det är främst vid sådana tillfällen, som de

tråkiga "skatbons" uppstår. Alltså, börja med att släppa litet tidigare än idealet och öva successivt upp framkastets avslutande.

Sidokastet

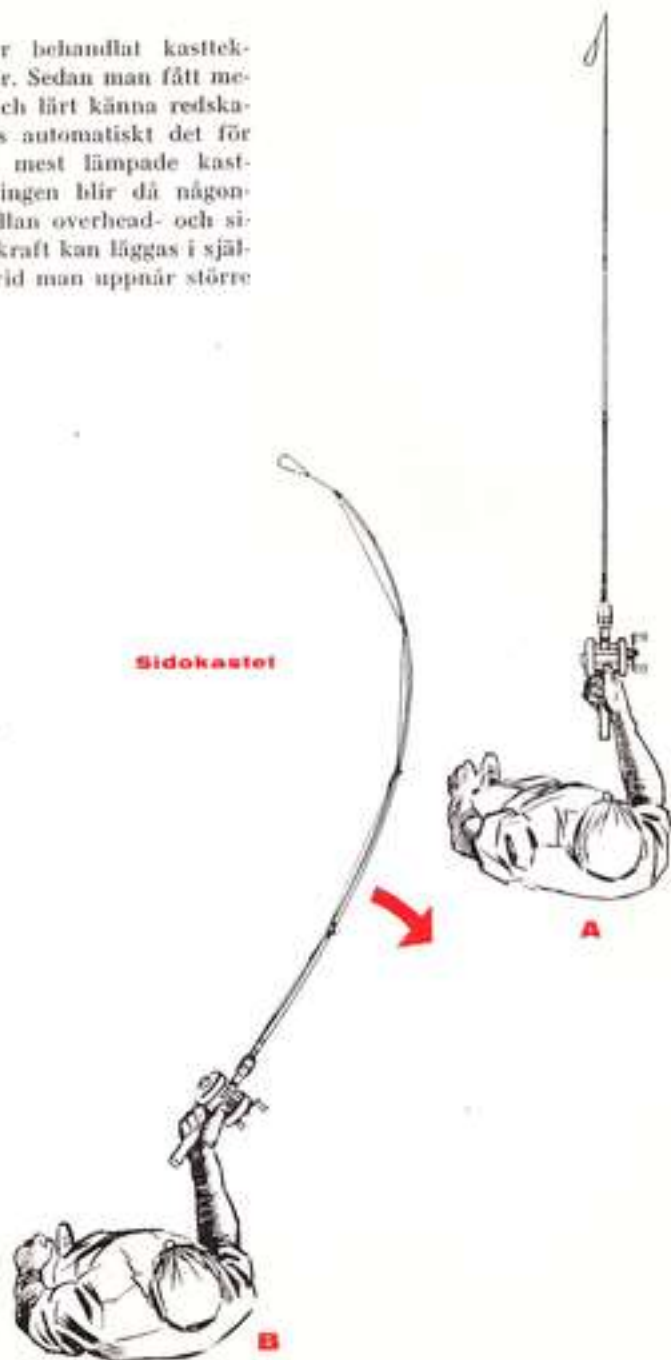
Intag samma utgångsställning som för overheadkastet, bild A, dock utan att vrida handleden. I stället skall tummen på kasthanden peka uppåt.

För spöt åt sidan-bakåt med någon dragning nedåt, bild B. Stoppa som visas i läge 1 bild C. Av den kraft som kastvikten byggt upp i spötoppen, böjs denna bakåt. Denna böjning på spöt skall utnyttjas då framkastet påbörjas — även här med en accelererande rörelse i sid-

led och riktad något snett uppåt-framåt i den riktning, som man avser att låta kastet gå. När spöspetsen nått ungefär till läge 2 bild C, släpps tummens tryck mot spolen. Det är spöt som skall utföra arbetet och just som spöspetsen åter råtar ut sig sker kastet. Då belastningen på spötoppen härvid avtar mycket hastigt, stannar den utan vibration i detta läge och kastet kan ske rakt fram i den avsedda riktningen.

Släpps tunggreppet för tidigt, går kastet åt höger.

Vi har här behandlat kastteknikens grunder. Sedan man fått mera kastvana och lärt känna redskapen, utvecklas automatiskt det för varje individ mest lämpade kastsättet. Spöföringen blir då någonting mitt emellan overhead- och sidokast. Mera kraft kan läggas i själva kastet varvid man uppnår större längder.

Haspel

Man kan säga att kasttekniken med haspel i huvudsak är densamma som för spinn. De lättare redskapen behöver emellertid inte föras så kraftigt. Dels är ju spöt oftast ve-kare, vilket betyder att det arbetar på ett helt annorlunda sätt. Dels beror det också på att linan är tunnare och betesvikten mindre, vilket i sin tur ökar nödvändigheten av mjukare och lugnare rörelser.

För många är fattningen och "släppet" det svåraste att lära sig vid haspelkast. I gengäld är det ingen risk för backslag. I det följande kommer vi att redogöra för hur fattningen skall vara med en ABU 44. Vad som sägs här kan sedan tillämpas på övriga haspelrullar.

Sätt rullen på undersidan av spöhandtaget så riktad att spolen står absolut mitt för spöringarna. Den bör också placeras så att den ger god balans åt utrustningen. Dra ut linan genom spöögforna, men *glöm inte* att den dessförinnan skall ligga under bygeltrissan. Fäst kastvikten.

Fattningen

1) Fatta spöt med höger hand med rullens fotstag mellan lång- och ring-fingrarna och tummen rakt framåt uppe på spöhandtaget. Veva in betel till ca 20 cm från spöttoppen och med linan mitt framför pekfingeret. (Bild A).

2) Fånga upp linan med yttersta fingertoppen. Fäll bygeln nedåt med vänster hand. Linan vilar nu mot höger pekfingerspets, som skall hållas fritt på ett par centimeters avstånd från spöhandtaget. (Bild B).

3) Rikta så spöspetsen mot målet och för spöt i en accelererande rörelse bakåt-uppåt. (Bild C).

Låt rekylrörelsen bygga upp styrkan i spöt och fortsätt omedelbart med en accelererande rörelse framåt. (Bild D). I detta läge stoppas spörörelsen, höger pekfinger rätas ut *snabbt*, linan är frigjord och kastvikten ger sig iväg mot målet.

Uppbromsning

Om man önskar bromsa upp kastet sker det effektivt och mjukt genom att höger pekfinger sticks ner i linbanan mot spolens främre gavel. Trycker man hårt mot denna stoppar kastvikten definitivt, trycker man löst uppbromsas den successivt. Denna uppbromsning bör man under alla omständigheter göra så snart kastvikten nått sitt mål så att inte onödig lina "rinner av" spolen. Eventuell löslina kan vid inveniingens början orsaka öglor, som kanske kan hindra nästa kast.

Drillningen

När fisken huggar bör man svara med ett mothugg, så att den blir ordentligt krokad, varefter spärren kopplas till. Det jämförelsevis veka haspelspöt och den tunna linan gör att mothugget inte blir så resolut, som vid vanligt spinnfiske. Därför

är det synnerligen viktigt att hålla krokarna vassa. Vid inspinnigen — drillningen — skall spöt hållas väl upprätt, så att fisken får arbeta mot spöts hela aktion. Slirbromsen justeras enligt tidigare (sid. 20 brev 2) och så att den harmonierar med utrustningens styrka samt fiskens storlek och kondition.

I och med att de **inbyggda haspellarullarna** kom, utvecklades kasttekniken ytterligare. Konstruktionen utesluter backslag och själva haspeliden medger dessutom kast med de allra lättaste betena. Kasttekniken är densamma som för spinnrullar och utlösningssknappen manövreras med tummen på samma sätt som spolen på spinnrullen.

Med haspeltulle — öppen eller inbyggd — kan man kasta praktiskt taget hur man vill, bara kastvikten får sin skjuts framåt. Eftersom det i huvudsak är spöt, som utför arbetet vid kastet, gäller det endast att se till att spöspetsen kommer i rörelse, och att man släpper iväg betet i rätt tid.

Direktkastet

Fatta spöt och intag samma utgångsställning som för spinkast, läge 1. Kasthandens tumme trycker in utlösningssknappen och håller den kvar i detta läge. Spöt hålls i vågplanet och riktas mot målet. Handen vrids så att knogarna och veven pekar uppåt.

Lyft spöt genom att vicka handleden uppåt-bakåt, läge 2. Den snabba rörelsen stoppas upp tvärt och följs omedelbart av en vickande rörelse tillbaka till utgångsläget.

Den snabba handledsrörelsen, det

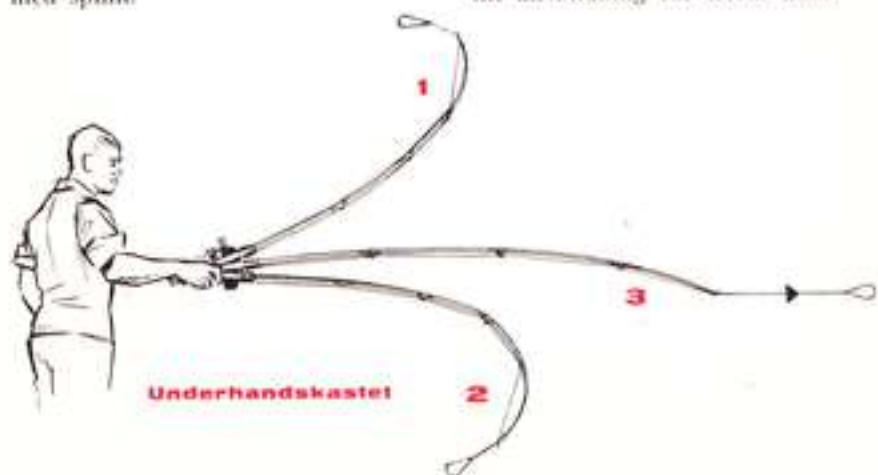
tvära stoppet och betets tyngd gör att spöspetsen böjs. Först efter nästa rörelse framåt rätar spöt ut sig och det är i detta läge som den fixerade linan skall släppas iväg. Tumgreppet på utlösningsskruven släpps, läge 3.

Den kraftiga rörelsen gör att kastvikten skär vågrätt genom luften och rakt mot målet. Därför kan man kasta med stor precision även i stark mot- eller sidovind.

Detta kastsätt kan man givetvis med fördel alternera med de vanliga kastsätten för spinn och haspel. Det är just en av fördelarna med ABU-Matic att man inte behöver "lära om", ifall man tidigare kastat med spinn.

Underhandskastet

Falla som tidigare beskrivits. Rikta spöt mot målet och i absolut horisontellt plan. Lyft spöspetsen, läge 1, och för den därefter omedelbart med en knyck nedåt till ungefär ett par decimeter under horisontalplanet, läge 2, samt i snabb takt åter till utgångsläget. I det ögonblick spöspetsen åter rätar ut sig framåt, släpper man iväg betet och det kastas av spöspetsens kraft framåt i horisontalplanet, läge 3. Längden på kastet beror i första hand på hur kraftigt denna uppåt-nedåt-framåt-gående rörelse görs, men även spöts aktion spelar sin givna roll i detta kastsätt, som framför allt kommer till användning för korta håll.

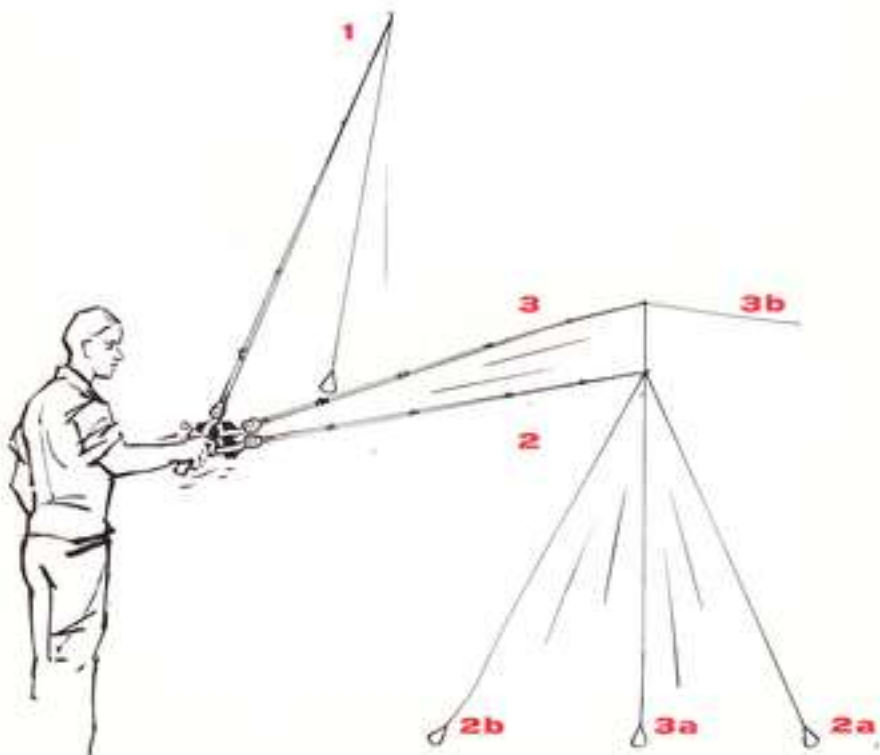

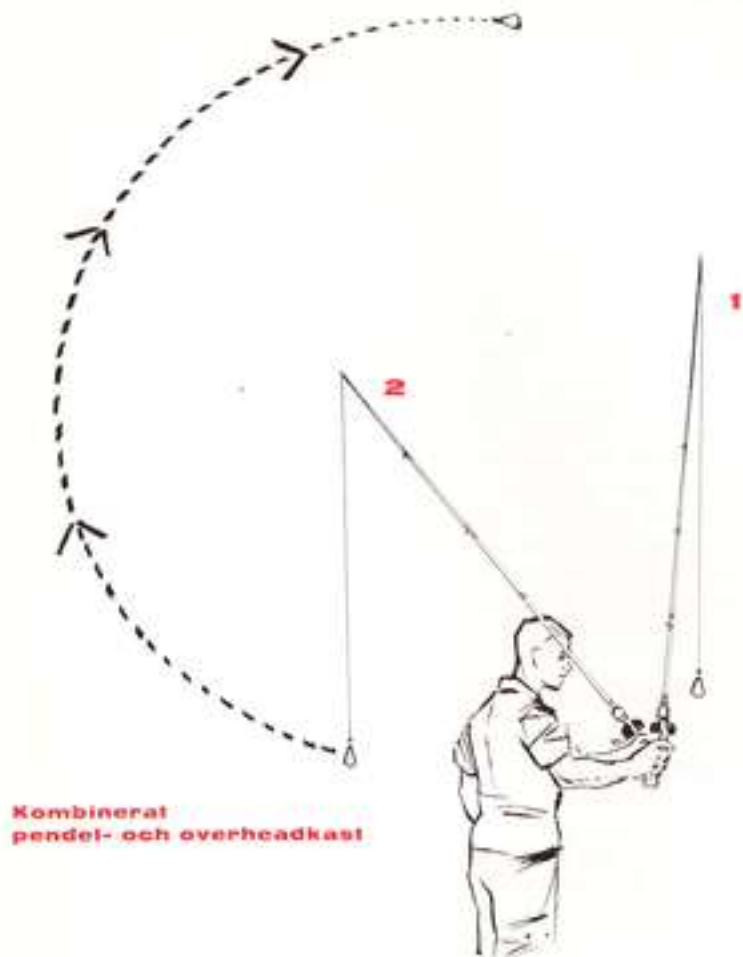
Pendelkastet

Pendelkastet är en ny men mycket användbar metod för det praktiska fisket. Mest kommer det till användning vid fiske på kortare avstånd och då precisionskast är nödvändigt.

Utgångsställningen är i grund densamma som vid vanligt kast, men kaststampen — den del av linan som är utanför spötoppen och som kastvikten är fastgjord vid — bör vara ungefär så lång som avståndet mellan spötoppen och rullen. Lyft spöt sakta till läge 1. Kastvikten får inte pendla förbi rullen. Låt därefter kastvikten pendla nedåt-framåt under det att spöt förs ner i horisontalläge. När kastvikten kommit

längst ut i sin pendelrörelse, läge 2 a, lyfts spöspetsen endast så högt att kastvikten vid pendlingen tillbaka beskriver en så horisontell linje som möjligt, läge 3 a. Spöspetsen förs därför åter neråt, läge 2 b — alltså en vickande upp-ned-rörelse — för att få kastvikten in i den horisontala pendelbanan. När jämn pendling erhållits och kastvikten befinner sig i sitt bakersta läge och just skall börja pendla framåt skall kastet göras. Med en snabb vickning framåt med spöspetsen böjs toppen av den ökade belastningen, och då den därefter åter rätar ut sig släpper man iväg kastvikten, läge 3 b.

Pendelkastet kan även utföras som kombinerat overheadkast. Man startar som i det vanliga pendelkastet. Spöt förs relativt sakta upp till läge 1 och kastet avslutas som ett vanligt overheadkast, läge 2.

Skjutkastet

är ytterligare ett utomordentligt kast, som enbart kan utföras med öppna och inbyggda haspelrullar.

Utgångsställningen är densamma som vid pendelkastet, alltså med en ganska lång tamp (Bild A). Fatta om kastvikten och dra den bakåt så att spöspetsen böjer sig kraftigt (Bild B). Vid praktiskt fiske bör man fatta med tre fingrar om den bakre krokronan. Rikta nu ungefär som vid skjutning med pilbåge och släpp iväg kastvikten (Bild C). Låt linan löpa just som spöspetsen rätar ut sig.

Fluga

Vid flugkastet är det inte fråga om att kasta en vikt, utan konsten är att genom spöföringen ge linan tillräcklig fart för att hålla den i luften och i slutmomentet sträcka ut den vid framkastet.

Flugkastet, bilder sid. 18, består av tre olika moment — bakkastet, pausen och framkastet. I bakkastet lyfts linan från vattuet och får genom spörörelsen fart bakåt-uppåt. Efter ett kort uppehåll i spöföringen, under vilket linan sträcks, börjar framkastet. Linan får nu nödvändig fart framåt och sträcker sig helt vid nerlägget.

Bakkastet

Innan man börjar bakkastet bör spötoppen hållas rätt lågt, gärna i eller omedelbart över horisontalläget. (Bild A sid. 18.)

Då denna utgångsställning är klar förs spöt med jämn kraft i en accelererande rörelse bakåt-uppåt. (Bild B.) Då toppen når läget som i bild C, stannar man upp rörelsen med en liten knyck med handleden och håller kvar spöt i detta läge tills linan hunnit sträcka sig helt bakåt. Ett vanligt fel, som nybörjaren gör, är att spöt förs så långt bakåt, att linan faller ned på marken bakom kastaren.

Under bakkastet skall spöhandtaget hållas tätt intill underarmen. Spöt skall vara en rak förlängning av underarmen och vid bakkastets avslutande skall handleden hållas styv.

Pausen

mellan bakkastets avslutning och framkastets början beror på hur

lång lina man har ute. De flesta nybörjare gör ofta pausen alldeles för kort varvid flugan snärtas av.

Framkastet

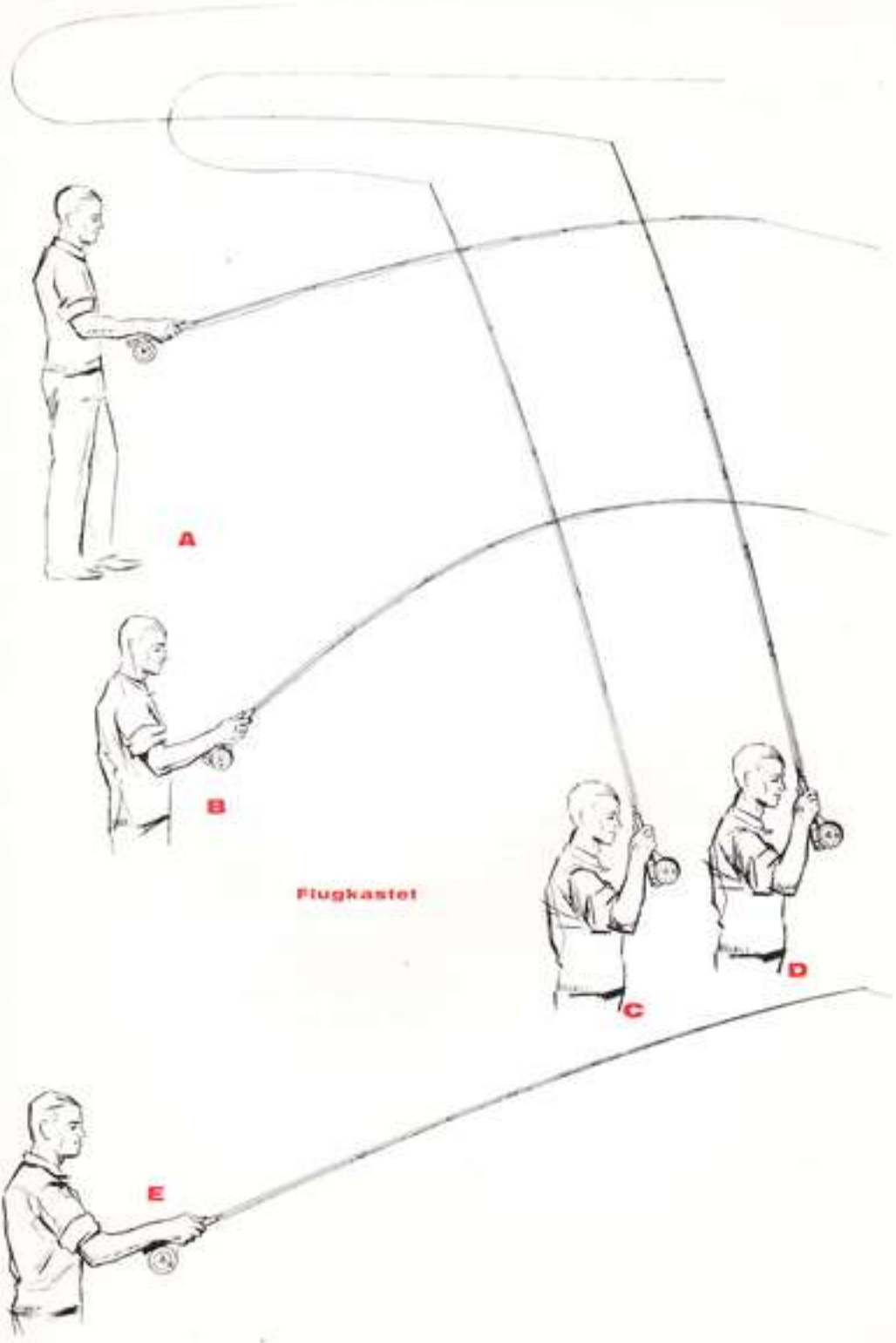
Strax innan linan hunnit sträcka sig helt bakåt börjar framkastet. (Bild D.) I en accelererande rörelse förs spöt framåt till läge som i bild E. Det är viktigt att spöföringen sker rakt bakåt och rakt framåt. Spöt får således inte beskriva en båge i sidled. För att minska luftmotståndet på linan, bör man sträva efter att genom spöföringen få så litet avstånd som möjligt mellan underlinan och överlinan. Framkastet skall börja i rätt ögonblick och därför skall man med blicken följa linan även i bakkastet. När grunderna inlärt kan man dra ut några meter lina och utföra kastet enligt bildserien på sid. 19.

Skjutteknik *Se bilder sid. 20—22*

Skjuttekniken ingår i det mera avancerade flugfisket. Den är ett sätt att ge linan ökad fart, varigenom större kastlängder uppnås.

Fatta linan med vänster hand omedelbart bakom den nedersta spöringen. (Bild A.) Dra snabbt linan nedåt vänster, samtidigt som spöt lyfts uppåt-bakåt till lodplanet. (Bild B—D.) Linan får därigenom fördubblad hastighet. För vänster hand uppåt mot spöringen, utan att linan släpps och samtidigt som den sträcks bakåt. (Bild E.)

När framkastet börjar dras vänster hand snabbt nedåt mot vänster varefter fattningen om linan släpps helt. Löslinan skjuter då ut genom spöringarna samtidigt som fluglinan sträcks framåt. (Bild F—H.)

A

B

Flugkastet

C

D

E

A

B

C

A = Bakkastet
B = Pansen
C = Framkastet

Skjutteknik

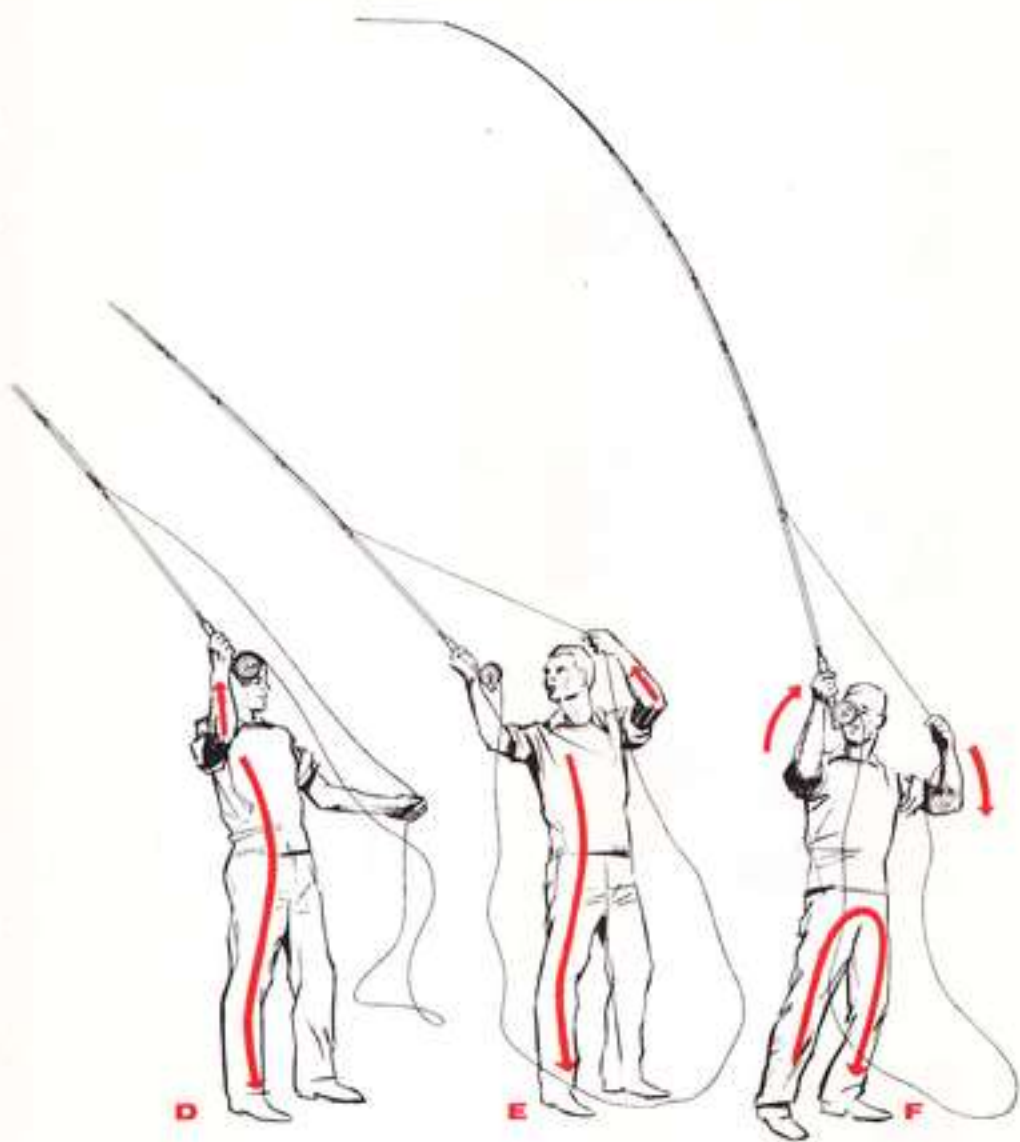
Medan du med vänster hand fattar om linan och drar den mot dig, vilar kroppsvikten på vänster ben (Bild A).

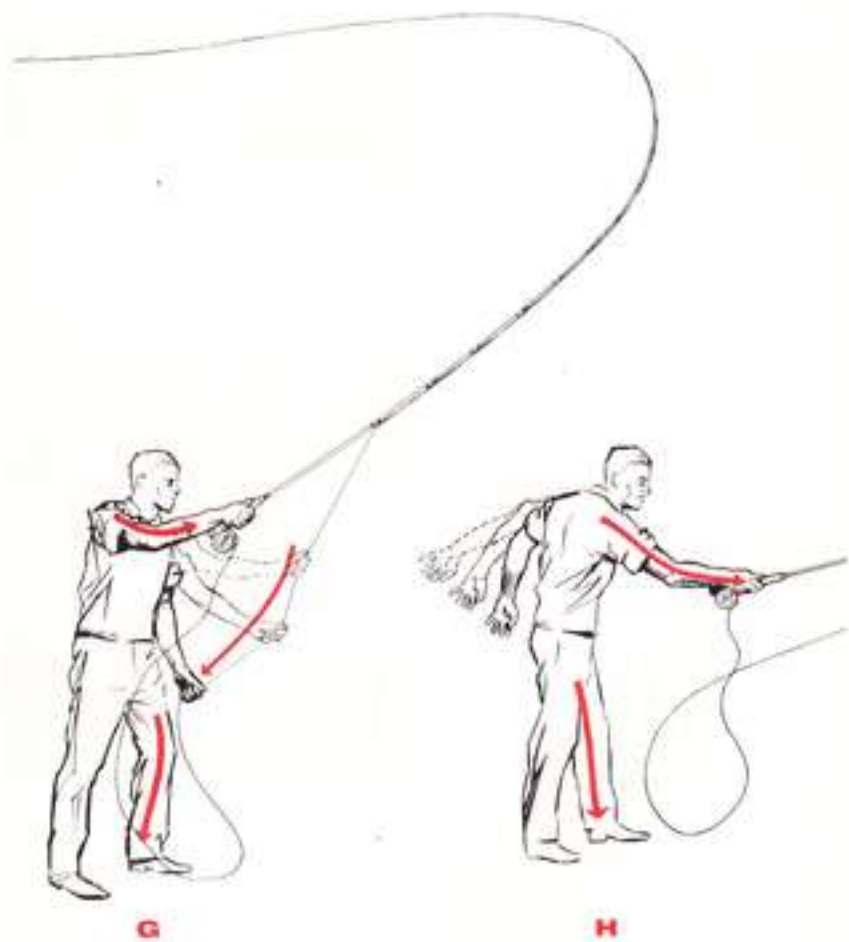
Under fortsatt dragning av linan lyfter du spöt uppåt och samtidigt flyttas kroppsvikten över till höger ben (Bild B-D).

Bakkastet är färdigt och du känner hur spöt vill fortsätta bakåt. Kroppsvikten vilar fortfarande på höger ben (Bild E).

Drag linan nedåt med vänster hand samtidigt som spöt förs framåt. Skifta därvid kroppsvikten till vänster ben (Bild F-G).

Släpp linan med vänster hand och låt linan skjutas ut. Kroppsvikten vilar nu helt på vänster ben (Bild H).

Beten och linor

Spinnbeten

Man skiljer i princip mellan olika huvudtyper av spinnbeten. De tre vanligaste typerna är drag, spinnare och wobblers. *Draget* karakteriseras av en svängande eller vobblande sked. Med *spinnare* menar man numera i allmänhet s. k. skedspinnare, som är försedda med en central kropp, på vilken kroken är fäst och kring vilken en tunn sked roterar fritt. Urtypen för en sådan spinnare är ABU-spinnaren. Till denna grupp hör rätteligen också sådana beten på vilka även kroppen roterar.

Med *wobblers* menar man slutligen sådana beten av plast, trä eller bark, som bildar en fast fyllig kropp.

Utöver dessa tre huvudtyper finns emellertid också andra spinnbeten. Pirkur av olika modell har blivit allt vanligare vid kustfiske. Även tackel för naturligt bete används ibland.

Ett bete som lockar

En nybörjare vill gärna ha ett på samma gång effektivt och lättkastat bete. Rekommenderar man honom en skedspinnare, så är man säker på att dessa önskemål är tillgodosedda, vare sig fisket gäller gädda och abborre, röding, öring eller torsk. Snart nog börjar emellertid experimentlusten vakna. Vi skall därför gå litet närmare in på egenskaperna hos olika betestyper.

DRAG

SPINNARE

WOBBLER

PIRK

Betet måste höras ...

Fisken reagerar för såväl vad den hör som vad den ser. I mycket grundligt vatten är det främst hörseln, som vägleder den. Detta är huvudanledningen till att skedspinnare är så utpräglat effektiva i de flesta sötvatten. De snabba vibrationerna från skeden uppfattas av fisken på mycket långt avstånd. En slö fisk reagerar dock sämre än en hungrig och hugglysten.

Under gäddans huggperiod anses hon nappa på så gott som vad som helst, men hon kan ju i oklart vatten inte gärna rusa fram till ett bete, som vare sig syns eller hörs. Och är hon slö, så reagerar hon bättre för ett bete, som hörs kraftigt. Även en wobbler och ett starkt vickande skeddrag ger ljud ifrån sig. Gäddan hör dessutom ofta när betet slår ner i vattnet och reagerar för detta.

... och synas

I klart vatten får emellertid fiskens synsinne allt större betydelse. Därmed är vi också inne på utseendet. Det som därvid spelar största rollen är storleken, rörelsen och färgen. Anmärkningsvärt ofta måste man konstatera, att en fisk — även en mycket stor sådan — ratar större beten men sedan villigt huggar ett mindre. Men det betyder ändå inte, att små beten alltid är effektivast. När fisken är riktigt i hugget får man normalt mera fisk på de större dragen, beroende på att dessa både syns och hörs bättre.

För lysten fisk har betets "gång" i vattnet ringa betydelse. Ett bete, som helt saknar rörelse, är då till-

räckligt för att utflösa hugg. Men ju mera tveksam fisken är, desto större krav ställs det också på att rörelsen skall vara livlig, vickande eller snurrande. Med andra ord eggande.

Färgen är viktig

En allmän erfarenhet är att gäddor, i klart vatten och solsken, tvekar inför alltför ljusa och blanka drag. Reflexerna blir onaturligt starka och skrämmer därigenom mer än de lockar. Vid dessa tillfällen är mörka, zebrafärgade drag effektivast. Färgerna i övrigt har givetvis sin största betydelse i klart vatten men inverkar allt mindre ju grundigare vattnet är. Det är emellertid inte alltid, som betesfärgen kan bestämmas enbart med tanke på vattnets färg och klarhet. Tillgången på aktuell betesfisk är också av stor betydelse. När exempelvis gäddan följer ett sillstim i yttre saltsjön tar hon ofta bäst på en helvit wobbler och gärna på silverdrag av den tunga, vickande typen. Senare på våren vill hon ha silverdrag under mörteleken, men gärna koppardrag under abborrleken fram till omkring midsommar. Ofta använder man också kombinationer mellan olika färger på ett och samma bete.

Kan fisken uppfatta färger?

Är det någon mening med den färgglada, dunklädda kroken på en spinnare? Hur många sportfiskare har inte ställt sig den frågan. Naturen har gett djuren deras sinnen — lukten, hörseln och synen och genom synen all den glädje som naturens alla färger skänker. Tack

vare detta kan djuren skaffa sig föda, leva och fortplanta sig. Om inte dessa färger vore för starka för att kunna motstås, så skulle de inte tjäna naturens mål och mening. Givetvis gäller detta också fiskarna.

Varför skulle de skilja sig från andra djurarter? De skulle då utgöra ett undantag i denna vår underbara, ljusa färgvärld. Skulle fisken vara färgblind? Tror man att undervattensvärlden skiljer sig markant från den ovan vattnet när det gäller färger?

Vi kan ta spiggen som ett exempel. När den på våren har sin lektid blir den mer prunkande. Honan blir blänkande och lysande grön på ryggen och på sidorna. Hanen strålar av grönt, blått och purpurviolett. Nedanför munnen och utmed buken flamlar upp en intensiv röd färg. Meningen med denna färgförändring kan ju inte vara annat än att attrahera. Vad skulle denna dragningskraft i färger ha för inverkan på en färgblind? Fiskögonen måste kunna inte bara se färger utan verkligen uppfatta dem — om inte all denna ståt skulle vara förgäves och ett slöseri av naturen.

Det finns de som påstår att fisken är partiellt färgblind — den skulle bl. a. inte kunna uppfatta rött. Men i så fall vore det ju mycket ologiskt av naturen att vara så frikostig med just de röda färgnyanserna när fisken får en make up för lektiden. Om vi tittar på t. ex. elritsan så blir honans färger betydligt starkare under lektiden och hanen blir starkt färgad i bl. a. rött.

Se på rödingen! Fiskens rygg och sidor är djupgröna och i detta gröna finns det skära fläckar. Hela buken

är lysande röd. De spetsigaste delarna av bukfenan är skinande vita och mot dessa avtecknar sig fenans mörka purpurfärg. Här är tonvikten åter lögad på rött.

Hos all fisk, som "klär om sig" inför lektiden, blir rött och gult dominerande — som om dessa färger vore speciellt omtyckta av fiskarna. Härav drar man slutsatsen att dessa färger är särskilt lämpade för beten.

Färganpassning

Alla sportfiskare känner väl till det egendomliga fenomen att fisken ändrar färg i förhållande till bakgrunden. Det måste vara synen hos fisken som åstadkommer detta. Fisken ser färgen och hjärnan underlättas för att föranstalta om den nödvändiga färgförändringen. Om fisken skulle vara blind kan den inte heller ändra färg efter omgivningen.

Vetenskapliga experiment bekräftar också att fisken kan se färger av olika slag. Därav följer att valet av såväl beten som flugor har den allra största betydelse och bör rättas efter omständigheterna.

Om krokarna

Kroken är som regel väl anpassad till betets storlek och typ. Vid byte av krok är det därför viktigt, att denna inte blir större än tidigare.

Är kroken för stor har fisken svårt att gapa över den, och vid ett hugg fordras större kraft i mothugget för att driva in krokarna i t. ex. en hård göddkäft. En för stor krok hindrar också betets rörelser och ger det en onaturlig gång.

Ofta glömmar fiskaren att se över sina krokspetsar. De är inte bara rostiga utan också ofta brutna och snedböjda efter föregående bottennapp. Det är ett rent under, om en fisk fastnar på dem. Ett krokbryne hör alltså till den absolut nödvändiga utrustningen.

Enkelkroken är mycket effektivare än de flesta tror, men bör vara snedböjd, om den hänger lös i en fjädering.

Betestillsatser

För att förbättra fiskligheten hos det ordinarie betet när fisken är slö och ovillig till hugg, används ofta något slag av betestillsats. En bit fläsksvål eller fiskskinn upphängd på en av krokarna kan vara effektivt.

En ABU-spiral eller en roterande sked framför betet kan också verka eggande. En sådan kombination liknar då en större fisk som jagar en mindre.

Lysräka

Det har på senare år också blivit modernt att använda s. k. upphängare. Den består av en eller flera krokar på korta tufsar, vilka placeras på linan strax framför betet. Lyskrok och lysräkor är numera de mest effektiva betestillsatserna.

Linan

Linor av nylon har numera helt övertagit marknaden efter forna tiders linor av silke, linne och bomull. Den stora fördelen med nylonlinan är, att den ej behöver torkas efter användningen. Däremot har den kvar de gamla linornas känslighet för direkt solljus, men då nylonlinan aldrig behöver ringlas ut för torkning, så blir det i praktiken endast de översta varven på spolen, som blir nämnvärt utsatta. En lina, som får ligga länge i solljus i ett skyltfönster, blir däremot bitvis skadad och opålitlig, och en lina är aldrig starkare än sin svagaste punkt.

Valet står i dag mellan homogena och spunna nylonlinor. Mest används den homogena linan, som är glatt och tunn men stark. Den glatta ytan ger minskad friktion och mindre luftmotstånd, vilket medverkar till långa kast. Den underlättar också fiske på djupt vatten, då linan på grund av ringa vattenmotstånd får bättre sträckning.

Spunna linor

Den gamla hederliga silkelinans tid är förbi och all spunnen lina är numera tillverkad av nylon. Även om den har fördelar, speciellt för nybörjare, och är mycket stark, har den dock vissa nackdelar. Den absorberar vatten och blir därigenom tung och tjock. Genom sin ojämna yta uppstår också friktion i linöglorna, vilket medför kortare kast.

Antingen man använder homogen eller spunnen lina bör den emellanåt kortas av någon meter i sin främre del. Vid kast utsätts den nämligen

för stora påfrestningar och blir dessutom lätt skadad vid bottenapp o. d.

Om linans grovlek

Man kan generellt säga, att tunna linor ger större möjligheter till hugg än grova. Hur grov linan måste vara beror på vilket fiske, som skall bedrivas. För vanligt spinnfiske efter gädda och abborre med multiplikatorrulle och tunga eller medeltunga beten, bör linan hålla en diameter av minst 0,35 och helst 0,40. Vid torskfiske däremot kan man tänka sig att gå upp ända till 0,45—0,50. Anledningen till detta är att man vid bottenapp skall kunna rita ut en krok och ej bli av med draget vid varje bottenkänning. Har man spunnen lina, så bör denna hålla en styrka av 12—15 lbs. Men inte gärna grövre, enär fiskligheten då går ner mycket starkt.

För lättspinn kan man däremot använda praktiskt taget hur tunna linor som helst, och grövre lina än 0,35 är inte att rekommendera. 0,25—0,30 får anses normalt.

ABULON Signallina

I synnerhet när det gäller inbyggda rullar är signallinan av oskattbart värde. Man kan inte se in i rullen för att få veta hur mycket lina som finns kvar på spolen vid kast eller för hård drillning. Då ger istället den röda signalen besked om när linan tryter.

Efter en längre tids fiske kan man ju t. ex. vid bottenhugg ha förlorat några tiotal meter lina och helt plötsligt står man där och kastar ut hela den kvarvarande linan. Skulle vid

sliter den sig. Om signalen blir synlig redan vid kastet är det alltså på tiden att lägga på ny lina. Förhållandet är detsamma om en krokad fisk gör en lång rusning. Signalen är då en värdefull varning. Då måste fisken pressas hårdare eller också får man följa fisken längs stranden. Signallinans fördelar kommer även

till sin rätt både på multiplikatorrullar och på öppna haspelrullar.

Ett annat mycket värdefullt argument är att signallinan finns i alla dimensioner och i exakta längder för olika rullar. På detta sätt behöver vid påläggningen inte en enda meter av linan gå förlorad.

Klara 12 rätt på frågorna i 3:e kursbrevet

Svaren finns i brev A.

1 x 2

1. Glashalten i ett bra massivt spö skall vara:

- 1 60 procent
- x 75 procent
- 2 90 procent

2. I ett bra massivt spö går glasfibertrådarna:

- 1 Endast i spöets längdriktning
- x Ej i spöets längdriktning
- 2 Både i längd- och tvärriktning

3. Toppaktion betyder att:

- 1 Spö är vekt i toppen och styvare i botten
- x Spö är styvt i toppen och vekt i botten
- 2 Spö är mycket styvt

4. Vid överheadkast skall rullens vev peka:

- 1 Mot sidan
- x Uppåt
- 2 Nedåt

5. Vid utkast med öppen haspelrulle bromsas linans:

- 1 Mot körhandtaget
- x Mot bygel
- 2 Mot spölets framkant

6. Vid korta precisionskast med haspelrulle är:

- 1 Underhandskastet lämpligaste kastsättet
- x Pendelkastet lämpligaste kastsättet
- 2 Skjutkastet lämpligaste kastsättet

7. Kasttekniken med fluga skiljer sig från spöns och haspel främst genom att:

- 1 Kastet sker med hjälp av linans tyngd
- x Man måste kasta längre
- 2 Fluglinan är mycket lättare

8. Det finns tre huvudtyper av spinnbeten:

- 1 Drag, spinnare, wobbler
- x Drag, spjeler, spinnare
- 2 Wobbler, streamer, drag

9. Piskar

- 1 Används endast vid vinterfiske
- x Lämpar sig för kustfiske
- 2 Är inte lämpliga för abborre- och borskfiske

10. Låsar

- 1 Numera används uteslutande silkeslinor
- x Den spunna nylonlinan ger mindre friktion och luftmotstånd
- 2 Homogena linor har goda yta och stor hållfasthet

11. För vanligt spinnfiske efter gädda och abborre bör linan hålla en diameter av:

- 1 0,35–0,40 mm
- x 0,28–0,25 mm
- 2 0,60–0,70 mm

12. Bärbyggda glasfiberspön

- 1 Bildas av glasmassa
- x Tillverkas av tunn fiberväv som lindas runt en kärna och härddas
- 2 Gjuts av härdat hart

Innehåll brev 3

Spinn- och haspelspön	2
Aktionstabell för spön	4
Flugspön	5
Kastteknik	6
Spinn	6
Overheadkastet	7
Sidokastet	8
Haspel	11
Direktkastet	12
Underhandskastet	13
Pendelkastet	14
Skjutkastet	16
Fluga	17
Spinnbeten	23
Ett bete som lockar	23
Betet måste höras	24
... och synas	24
Kan fisken uppfatta färger?	24
Om krokarna	25
Linan	27

Brev 4 handlar om kustspinn, havsfiske, flugfiske, mete, pimpling m. m.